

Modest Prats, filòleg, professor, sacerdot

DAVID PAGÈS I CASSÚ

Modest Prats (dreta) en el seu despatx el dia de l'entrevista, feta per David Pagès i Cassú (esquerra)

FOTO: ANNA FARRÓ

Modest Prats va néixer a Castelló d'Empúries (Alt Empordà) l'any 1936. Les facetes que més li escauen són les de filòleg, professor i sacerdot.

Com a filòleg, hem de referir-nos a la valuosa aportació que ha fet a l'estudi del nostre idioma i al conjunt dels seus treballs, dels quals destaquen els dos volums de la *Història de la llengua catalana*, fets conjuntament amb Josep M. Nadal, que el converteixen en una de les personalitats destacades de la filologia catalana.

Com a professor, ha exercit la docència a la Universitat de Girona durant tres dècades. Es va jubilar l'any 2002. Al llarg d'aquests anys visqué d'una manera directa el pas de col·legi universitari a universitat, on ha estat un docent molt especial. La portada del diari *El Punt* del 30 de maig d'aquell any era ben explícita. Deia així: «L'última lliçó del mestre». No parlava de «un mestre», sinó de «el mestre». I és que Modest Prats no sols ha estat, directament o indirectament, professor de la majoria de filòlegs que imparteixen classes en els centres educatius gironins, sinó també un punt de referència molt important en l'espai cultural de les comarques gironines.

I, com a capellà, fou ordenat en un moment ben especial dins l'Església: poques setmanes després que

el papa Joan XXIII anunciés, en aquell 25 de gener de 1959, la voluntat de fer un concili. Després d'exercir com a rector a les parròquies de Medinyà i Vilafreser durant vint-i-cinc anys, ha tornat on va començar, a Girona, per bé que en una de diferent, la de Santa Susanna del Mercadal.

A totes aquestes facetes, encara hi podríem afegir la seva etapa política. L'any 1977 va formar part del Consell de Cultura del govern Tarradellas, amb una implicació especial en la comissió mixta de transferències de competències en matèria lingüística. En l'època del conseller Max Cahner, fou delegat del Departament de Cultura de la Generalitat a Girona i, quan el conseller Joan Rigol va anunciar el pacte cultural, fou membre del Consell Assessor.

En el 2004 rebé la Creu de Sant Jordi i, des del juny del 2005, és membre numerari de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

En el llibre *Gironins d'avui*, Joaquim Ferrer, historiador i conseller de Cultura (1985-1988), titula el capítol dedicat a Modest Prats de la manera següent: «L'esperança activa». Una expressió nominal que no té res de gratuïta. I aviat el professor Francesc Feliu li editarà un llibre sobre llengua i cultura catalanes.

—El vostre pare morí al cap de pocs mesos d’haver nascut vos. Quines de les persones que tractàreu en la vostra infantesa i adolescència us deixaren una empremta més significativa?

—Home, no cal dir-ho, els de casa: la mare i l’avi. Marquen fins quan no ho saps, que t’estan marcant. I en tot cas després hi posaria la influència del Seminari, amb tota la seva amplitud de consideracions. I sobretot una persona que n’era el rector: el doctor Damià Estela.

—On i quan descobríreu el món de les lletres?

Modest Prats durant l’entrevista

—És que no ho sé... Un mestre que tenia que ens feia llegir i redactar? És de molt mal dir. El meu avi em recitava poesies de Verdager... Aquest fet ha tingut influència posterior? Diria que sí, però potser no. El que sí que et puc dir és que la formació humanística que vaig rebre al Seminari va ser molt important; d’una manera especial, la dels primers cursos. Des de molt aviat m’interessà la literatura.

—De fet, hi entràreu de molt jove, al Seminari. Com els visquéreu, aquells anys?

—Hi vaig ésser molt feliç, molt, tot i les condicions de vida en aquells anys quaranta i cinquanta. Els companys, les classes, els jocs... Tot això formava una manera de conjuminar els estudis humanístics, per un costat, i els aspectes cristians, per l’altre.

—Respecte a la vostra etapa universitària, ens consta que el doctor Joaquim Molas i el doctor Narcís Jubany foren les persones que us convidaren i us animaren a iniciar-la.

—No és pas mentida, però val la pena d’explicar-ho. Un cop ordenat prevere,

gràcies, però que no, que ja m’havia orientat per altres cantons. Però la seva proposta va arribar al doctor Jubany, a través del degà Udina Martorell. El doctor Jubany em va cridar, ho vaig reconsiderar i, al cap de poc, sense deixar les classes al Seminari, entrava al Col·legi Universitari com a professor de català. Això era l’any 1971... I fins al 2002.

—Pensant en els vostres trenta anys de docència a la universitat, de quines coses esteu més satisfet?

—Sempre ho he dit i és veritat: dels alumnes que he tingut, del que n’aprens i de la relació intensa, viva que s’hi estableix. He tingut un gruix important d’alumnes, ja milers, i això ho recordo com la cosa més important de totes. Després hi ha els treballs d’investigació i docència, és clar. Fer classe m’havia agradat sempre.

— Vós heu estat professor, d’una manera directa o indirecta, de la majoria de filòlegs que exerceixen de professors de llengua i literatura catalanes en els instituts gironins. Això us deu complaure molt.

—Molt. Quan, per les circumstàncies que siguin, a vegades vas a casa d’algú i preguntes als joves qui tenen de professor de català, en la majoria dels casos es tracta d’algun antic alumne meu. Era una època en què molt poca gent n’havia fet. Ara bé, no es podien fer concessions alegres. Havíem de fer català com es feia castellà en els llocs més exigents. Era una qüestió de prestigi. Almenys aquest era el meu criteri. Més aviat tenia fama de professor dur.

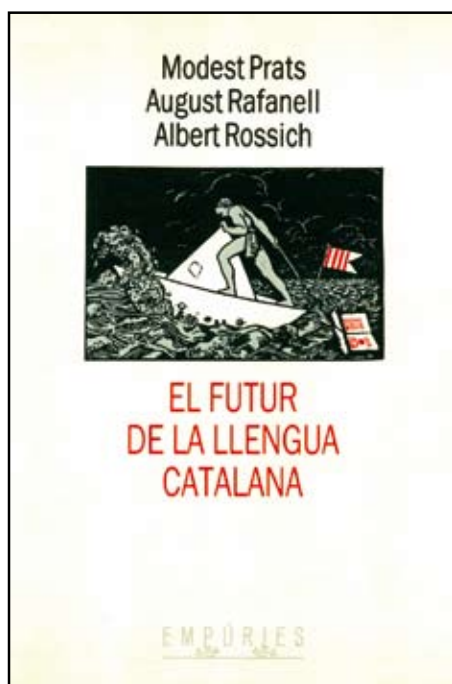
—Heu publicat diverses i importants obres, però entre totes destaca la *Història de la llengua catalana*, els dos primers volums de la qual són signats conjuntament amb Josep M. Nadal. Es tracta d’aportacions cabdals en el món de la llengua catalana, que van des dels orígens fins al segle XV. Temps enrere vàreu anunciar que passàveu el relleu a una nova generació. Ens podríeu avançar en quin punt es troba aquesta col·lecció?

—Molt endarrerit, però no en tenen la culpa ells. Costa molt, de fer una docència exigent i, a la vegada, fer treballs d’aquesta envergadura. Els volums d’història de la llengua els fèiem, sobretot,

el senyor bisbe em va animar que estudiés llengua i literatura i que me n’anés a Barcelona. Quan vaig haver acabat els estudis, vaig veure clar que, per a la meua vida, el que m’interessava era fer de capellà. Llavors va ser quan vaig anar a fundar la parròquia de Vista Alegre. Amb aquestes, l’any 1969 es funda el Col·legi Universitari i, l’any següent, el professor Joaquim Molas, que llavors era degà de la Facultat de Lletres de l’Autònoma, sortint de la concessió del Premi Prudenci Bertrana, em va cridar i em va dir: «Hauries de tornar a la literatura.» Li vaig dir que

els estius. Durant el curs, fèiem classe. Algun estiu el professor Josep M. Nadal vivia a casa meua i tot. Hi ha molts materials recollits; també n'hi ha de dispersos... El mateix professor Nadal i un grup de lingüistes gironins hi van treballant. El que et puc dir és que s'anirà fent. El resultat final estarà molt bé, però no em facis dir quan hi haurà la feina enllestida.

—L'any 1989, conjuntament amb August Rafanell i Albert Rossich, publicàreu uns textos amb què provocàreu polèmica, no solament entre els especialistes, sinó també entre la classe política i el món intel·lectual del país. Avançàveu, per dir-ho d'una manera simple i resumida, que si les coses no canviaven molt, en cinquanta anys la situació de la llengua catalana podria esdevenir molt precària. De llavors ençà han transcorregut gairebé vint anys. Creieu que el temps us està donant la raó?

—No t'ho voldria concretar amb aquests termes... Això dels anys són fórmules. La situació és greu. Continua essent molt greu. Tot plegat no és fàcil. Com s'accepten solucions mitjanes com si ja fossin vàlides. Aquest llibret que vam publicar va provocar enrenou, d'alguna manera sorprenent. Hi va haver reaccions molt fortes en contra. Fins que, sense més ni més, d'allà va començar a sorgir la importància de l'ús social de la llengua. I que, per tant, no podies quedar satisfet amb uns

textos literaris... Prescindim d'aquesta consideració dels anys, de si quaranta o cinquanta, tot i que és una fórmula cap a la qual, per desgràcia, ens anem acostant. És clar que s'ha guanyat en determinats aspectes: el moment literari és bo, però la situació general no em fa estar satisfet. Cada vegada es parla menys català i més malament. A vegades gent amb solucions fàcils et diu: «També vam viure situacions difícils en el passat i ens en vam sortir.» Oh, és que això ho podem anar dient d'un malalt fins que es mor.

—De 1974 a 1976 fóreu bibliotecari al Seminari. Serà en aquest moment que, juntament amb en Jordi Verrié, féreu la troballa del manuscrit del segon volum de les *Instruccions per a l'ensenyança de minyons* de Baldiri Reixac. Com el recordeu, aquell moment?

—Un moment molt especial. Recordo que li vaig comentar que hi havia uns papers que no tenia estudiats i que ens hauríem de mirar un dia... convençut que era una còpia. Em digué: «Mirem-nos-ho.» I, en fer-ho, comentà: «Això és nou!» Verrié era aquí perquè aquells dies hi havia una exposició del llibre escolar en català. Aquesta descoberta en va ser la primera notícia.

—Alguna vegada us hem sentit a dir el següent: «La situació ideal seria aquella en què a Girona es pogués viure en català exactament igual com es pot viure en castellà a Badajoz, i en francès a Rouen, i en italià a Verona. No demano cap cosa estrambòtica, d'imposició, sinó ser un país normal...» Això es pot aconseguir sense tenir al darrere un Estat propi?

—No, però si no ens ho plantegem, i d'una manera urgent, cada vegada serà més difícil. Es tracta d'una opció que fem de país, de país normal. Aquesta seria una manera ràpida de formular-ho. Si em trobés així, em trobaria més còmode. Oi que Extremadura i Portugal estan de costat i no tenen aquesta mena de discussions? Per què, aquí sí?

—Ja que estem amb aquestes qüestions, creieu que la Unió Europea està resolent bé el tema dels fets nacionals?

—No, gens ni mica. Qui la porta, la Unió Europea? Els Estats. Aquests mateixos Estats no sortiran pas ara regalant llicències.

—En el primer volum de les seves memòries, el president Jordi Pujol, en referir-se als deu mesos que visqué a Girona, des de finals de 1962 fins al setembre de 1963, comenta que rebia visites d'amics, familiars i d'alguns coneguts de Girona, com ara Francesc Ferrer i Gironès i vós mateix. Quin propòsit tenien aquelles visites?

—Ell ve aquí exiliat. Coneix poca gent de Girona. Ens coneixíem amb motiu d'unes reunions clandestines que es feien a Barcelona, algunes a casa seva, en els anys que jo hi estudiava. Ell vivia aquí darrere, al Portal Nou, i quan anava a fer classes, a vegades ens trobàvem. Fèiem consideracions generals. Llegia el *Financial Times* i ens en feia un resum; d'altres llegíem *Le Monde*, i també... I això era tot.

—A Roses coneguéreu un gironí il·lustre, l'historiador Jaume Vicens Vives, que morí al cap de poc d'haver-lo conegut. Quin record en teniu?

—Va ser la trobada d'un estiu. El primer estiu que jo era capellà em van enviar a Roses a ajudar a dir misses. Era quan el turisme començava a ser un fenomen important. Vicens Vives va anar a veure el rector (Mn. Carles Feliu) per si podia fer unes classes de llatí a la seva filla. Mn. Feliu em va suggerir que les hi fes jo, ja que una relació amb Vicens Vives em podria resultar molt profitosa. Les tardes dels dies que ella venia a classe, Vives la venia a buscar. Moltes vegades no hi havia pressa i mirava papers que hi havia per allà i els comentàvem. Quan es va acabar l'estiu, ens vam tornar a trobar a la universitat. Un dia em va portar un llibre de les biografies catalanes, que acabava de sortir. Al cap de poc va anar a Lió, on va morir. Va ser una llàstima... Si ell hagués viscut més temps, potser m'hauria passat a fer història, i no pas llengua i literatura.

—Una altra coneixença molt especial fou la de Joan Coromines, que tingué

lloc a casa de Josep Pla, a Llofriu. Devia ser un moment molt especial per a vós.

—En Pla volia que jo conegués Coromines, i Coromines volia que jo me n'anés d'allà perquè havia de parlar amb Pla. Si ens arriben a filmar, allò gairebé era una obra d'humor... Coromines, duent el primer volum del *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* a Pla, li deia: «El primer que ha sortit és per a mi; el segon, us l'he vingut a portar a vós. És el meu homenatge als escriptors catalans, dels quals vós sou el més gran.» Pla li responia que la literatura és una cosa que puja i baixa. La conversa fou molt divertida. Jo romania en un cantó. Moltes coses les deien per a mi. Va ser una trobada molt emotiva i profitosa.

—Vós assistíreu a la Fira de Frankfurt. Els diaris recollien que participàreu en un interessant debat sobre Ramon Llull, on lamentàveu que els nostres autors medievals siguin poc llegits. S'hi pot fer alguna cosa?

—Déu n'hi do del que s'ha fet i es fa. S'ha publicat molt. Totes les edicions de les obres dels nostres clàssics fan molt goig. Casacuberta féu una gran tasca. També s'ha de reconèixer la de contemporanis seus i la d'altres de posteriors. Una col·lecció, com la Bernat Metge, potser no es trobaria en castellà. En els anys trenta hi va haver gent que va treballar molt per la normalitat cultural, i se'ls ha de reconèixer. En els nostres dies també hi ha iniciatives molt lloables. N'esmento dues, de les moltes que podríem destacar: la Fundació Lluís Carulla va traduïnt els nostres clàssics a diferents llengües i des de Girona s'està fent una gran feina amb Eiximenis.

—Fa pocs mesos es commemorà el quaranta-unè aniversari dels Premis Prudenci Bertrana. Durant molts anys hi heu tingut un paper destacat. Heu estat membre del jurat en diferents etapes de la seva història. Amb la perspectiva que dona el pas del temps, com els valoreu, aquests premis?

—Per aquells moments la creació d'aquests premis va ser un fet molt important. Estàvem encara en una situació tan i tan precària que no entenc, ni encara avui, que a l'ajuntament de l'època se li acudís de convocar un premi en castellà, i això va provocar una reacció que els va fer possibles.

—Homenatge a la Universitat (2002), Miscel·lània amb motiu de la jubilació (2002), Creu de Sant Jordi (2004), entrada a la Secció Filològica del IEC (2005)... Aquests últims anys han estat pròdigs en reconeixements i premis. Ens imaginem que us deuen haver complagut molt.

—Sí, els agraeixes, però aquestes coses no te les has de creure mai gaire.

—L'any passat celebràrem el centenari de la creació de l'Institut d'Estudis Catalans, creat en 1907 per Enric Prat de la Riba. Vós sou membre de la Secció Filològica. Creieu que aquesta commemoració haurà servit per a acostar aquesta institució acadèmica al poble?

—No ho crec, no ho crec, però si es produeixen amb normalitat fets com aquest, ja n'hi ha prou.

—Ens consta que la Secció Filològica està especialment satisfeta dels resultats del *Diccionari*, que va aparèixer fa pocs mesos. A més, ha estat un llibre molt venut arreu de les terres catalanes. Quina valoració en feu, de tot plegat?

—Haver completat el *Diccionari* era un cosa esperada. Ara es va treballant molt en la gramàtica. Tenir un *Diccionari* normal i normativitzat, com el que tenim ara, és una cosa molt important, pròpia de països normals. Tot i que hi va haver aquelles tensions en la primera edició, les coses s'han tranquil·litzat. S'han reconduït. Tothom sap que hi ha feina per fer i que es treballa.

—L'any 2002 es commemorà l'any Verdaguer amb motiu del centenari de la seva mort. El nombre d'actes organitzats fou extraordinari: què fa que Verdaguer, pel qual teniu una gran predilecció, tingui tanta força un segle després de la seva mort?

—Encara n'ha de tenir més. Verdaguer és importantíssim. En la llengua, per exemple, el seu paper és bàsic. Arriba en un moment molt difícil de trobar aquest equilibri de llengua culta, popular... i recuperació de la llengua genuïna. El mateix paper que Llull, quant a importància, el té Verdaguer. Hi ha altres

escriptors importants, com Carner, és clar, però quins dos grans noms expliquen la llengua i la literatura catalanes? Llull i Verdaguer. Verdaguer ara el comencem a treballar des del punt de vista de l'estudi, no des del punt de vista més alegret i popular. I això és bo. Se'n van fent treballs importants. Coromines deia que, quan trobes una paraula de la qual no saps res i Verdaguer l'escriu sempre, vés tranquil, que segur que al final serà veritat.

—És coneguda la vostra passió per Roma. Què és el que us atrau més d'aquesta ciutat tan magnífica?

—Oh, Roma feliç, afortunada! Roma és un conjunt de la nostra història. És realment una ciutat on et trobes bé: clàssica, provinciana quan convé, barroca...

—Com a capellà us deu haver tocat viure episodis de tota mena, alguns de molt colpidors, com ara l'enterrament de Marta Borrell, la mestra del col·legi d'educació infantil i primària de Taialà, morta al Iemen de resultes d'un atemptat el juliol del 2007... La vostra vida ha estat, i és, molt plena i molt rica. Com la veieu, des de la talaia dels setanta anys?

—De moment, bé, però et comences a fer gran; és llei de vida. Tenir setanta anys obliga a interrogar-te i, des del punt de vista de la fe cristiana, tenir el centre del sentit de la vida. Això és el que s'ha après i que és realment important. ♦